

Оспособљавати ученике да уоче вредности и улогу музике у свакодневном животу.

СТВАРАЊЕ МУЗИКЕ

Ритмичким и звучним ефектима креирање пратње за песме, стихова, користећи при том различите изворе звука.

Креирање покрета уз музику коју певају или слушају ученици.

Смишљање музичких питања и одговора, ритмичка допуњалка, мелодијска допуњалка са потписаним текстом, састављање мелодије од понуђених двотактних мотива.

Импровизација мелодије на задани текст.

Импровизација дијалога на инструментима Орфовог инструментарија.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

У програму изборног предмета истакнуто место има слушање музичких дела и активно музицирање (певање и свирање). Основе музичке писмености и музичко-теоретски појмови у оваквом приступу планирани су у функцији бољег разумевања музике и музичког дела.

Основни принцип у остваривању циљева и задатака треба да буде активно учешће ученика на часу. При томе треба обухватити сва подручја предвиђена за тај разред и комбиновати разне методе у настави. Час посвећен само једном подручју и извођен само једном методом не може бити ни користан ни занимљив за ученике, што води ка осиромашивању садржаја и смисла предмета.

Настава изборног предмета остварује се кроз:

певање, свирање и основе музичке писмености;

слушање музике;

дечје музичко стваралаштво.

Групним и појединачним певањем или свирањем развија се способност ученика да активно учествују у музичком животу своје средине.

Полазна опредељења при конципирању програма изборног предмета

Слушање музике

Стицање искуства у слушном разликовању звучних боја (људски гласови, музички инструменти).

Навикавање ученика на пажљиво слушање музике.

Подстицање изражавања ученика о слушаном делу.

Упознавање музичког дела уметничког и народног стваралаштва.

Певање песама по слуху и са нотног текста, увођење у основе музичке писмености

Народне песме и игре; обичајне песме.

Дечје песме.

Утврђивање музичког речника у вези са јачином (p, mp, f, mf), брзином (adagio, andante, moderato, allegro) и постепеним динамичким прелазима из тишег у јаче и обрнуто (crescendo, decrescendo).

Савлађивање тонских висина.

Усвајање музичког писма и појмова: шеснаестина нота у групи, такт 6/8, а-мол лествица (природна и хармонска), појам предзнака - повисилица, узмах и предтакт.

Свирање и певање песама у функцији овладавања музичке писмености.

Извођење песама на мелодијским инструментима.

Понављање задатог мелодијског мотива (вежба памћења, развијање моторике).

Свирање

Оспособљавање ученика да се сналазе у једноставном нотном запису.
Стварање код ученика навике праћења и похађања концертних приредби.
Подстицање код ученика жеље да се активније баве музиком.

Музичко стваралаштво

Стално подстицање ученика на што изражајније певање и свирање научених песама.

Слободно импровизовање на инструментима Орфовог инструментарија.

Импровизовање дечје мелодије на властити или од стране наставника предложен стих.

Осмишљавање покрета уз музику.

Слободно музичко изражавање.

Препоручени садржаји изборног наставног предмета ученицима треба да пруже знања и информације како би разумели, пратили, разликовали, доживљавали и што боље процењивали музичке вредности.

За успешну реализацију циљева и задатака изборног предмета потребно је створити одговарајуће услове.

Усвајање знања ученика зависи од добре организације часа, који мора бити добро планиран, осмишљен и занимљив. Ученик треба да буде активан учесник на часу, а час изборног предмета треба да буде доживљај за ученике. Разним облицима рада, техникама и очигледним средствима ученицима се преносе знања и комбинују разне методе у настави.

Изборни предмет треба увек повезивати са музичким животом друштвене средине и учествовати на такмичењима и музичким приредбама.

ЗАХТЕВИ ПРОГРАМА ПО АКТИВНОСТИМА

Извођење музике

При избору песама наставник треба да пође од психофизичког развоја ученика, од њему блиских садржаја и доступних мелодијско-ритмичких целина, ширећи тиме њихов интерес и богатити их новим садржајима. Потребно је, такође, да оцени гласовне могућности разреда пре одабира песама за певање.

Наставник је слободан у избору предложених песама, али мора водити рачуна да у његовом раду буду заступљене народне, пригодне, песме савремених дечјих композитора као и композиције са фестивала дечјег стваралаштва.

Свирање

У петом разреду користити ритмичке и мелодијске инструменте. Пошто су сада ученици описмењени, свирање на мелодијским инструментима биће олакшано јер можемо користити нотне примере појединих песама које су солмизационо обрађене.

Потребно је развијати дечје предиспозиције за музичко обликовање и омогућити им да доживе радост свирања, чиме се богати личност у осетљивом периоду емоционалног сазревања.

Путем властитих стваралачких покушаја дати детету да завири у "радионицу композитора" како би боље схватило вредност уметничког напора у стварању музичких дела.

Слушање музике

Композиције које се слушају морају својим трајањем, садржајем и музичким изразом да одговарају могућностима перцепције ученика. Код слушања дечјих песама потребно је да ученици уочавају и објашњавају текст, инструменталну пратњу и начин како је музика дочарала текст.

После слушаног дела потребно је са ученицима кроз разговор рашчланити и објаснити улогу извођача и инструменталне пратње у приказивању литерарног текста.

У избору инструменталних композиција треба бити обазрив и слушати оне у којима ће бити пуно израза, карактеристичних расположења и изразитог ритма, било да су програмског карактера или не.

Музичко стваралаштво

Дечје музичко стваралаштво представља виши степен активирања музичких способности, које се стичу у свим музичким активностима, а као резултат креативног односа према музици. Оно има велику васпитну и образовну вредност: подстиче музичку фантазију, обликује стваралачко мишљење, продубљује интересовања и доприноси трајнијем усвајању и памћењу музичких репродуктивних и стваралачких активности и знања.

Стваралаштво може бити заступљено кроз:

компоновање мелодије на задани текст;

састављање мелодије од понуђених двотактних мотива.

Ове активности треба вредновати у смислу стваралачког ангажовања ученика, а не према квалитету насталог дела јер и најскромније музичке импровизације су педагошки оправдане.

Праћење и вредновање ученика

Да би се остварио процес праћења напредовања и степена постигнућа ученика у настави изборног предмета, неопходно је да наставник претходно упозна и идентификује музичке способности сваког ученика.

Праћење ученика у настави мора се спроводити организовано. Оно треба да обухвати посебан развој сваког ученика, његов рад, залагање, интересовање, став, умешност, креативност и слично. Наставник треба да прати развој личности у целини и објективно одређује степен на којем је ученик савладао програмске захтеве.

Смисао праћења наставе изборног предмета треба сагледати тако да се сваком ученику омогући развој у оквиру васпитно-образовног рада.

Певање у разредном хору има образовни и васпитни циљ. Образовни циљ обухвата развијање слуха и ритма, ширење гласовних могућности и учвршћивање интонације. Васпитни циљ обухвата развијање осећања припадности колективу, развијање естетских осећања, упознавање нових речи, односа у природи и међу људима.

Разредни хор обухвата сва одељења истог разреда у школи.

Могу се основати:

групе певача вокалних солиста;

групе солиста инструменталиста, са којима се увежбавају соло песме, мали комади, дуети, терцети, квартети и мали камерни инструментални састави;

група љубитеља слушања музике - који ће слушати разна музичка извођења у школи или ван ње (концерте, радио и телевизијске емисије, музичке филмове и сл.);

група младих композитора, са којима се ради на развијању музичке креативности;

група младих етномузиколога, који ће прикупљати мало познате, или готово заборављене, песме средине у којој живе.;

Врсте активности које је могуће основати у школи, у односу на способности и интересовања ученика, одређене су интересовањем ученика.

Настава оркестра се одвија у групи до четири ученика, односно од пет до девет ученика када се ради о блок флаутама, тамбурама, мандолинама или Орфовом инструментаријуму. Зависно од могућности и интересовања ученика, у изборној настави формирају се мали музички састави, као и хор и оркестар у већим саставима.

Да би се реализовао програм изборног предмета, користе се одговарајући уџбеници, приручници и збирке за поједине инструменте, као и дела (у оригиналном облику или прилагођена саставима ученика) домаћих и страних композитора из разних епоха, доступна извођачким могућностима ученика.

Ученици приказују своја индивидуална и групна достигнућа из изборног наставног предмета на школским и другим приредбама и такмичењима.

ИНФОРМАТИКА И РАЧУНАРСТВО

Циљ и задаци

Циљ образовно-васпитног рада изборног предмета је да се ученици оспособе за самостално коришћење рачунара.

Задаци образовно-васпитног рада:

упознавање ученика са применом рачунара у различитим областима људске делатности;

развијање интересовања за примену рачунара у свакодневном животу и раду;

подстицање креативног рада на рачунару;

оспособљавање за рад на рачунару.

ПЕТИ РАЗРЕД

Оперативни задаци:

упознавање ученика са графичким радним окружењем оперативног система;

упознавање ученика са организацијом дискова, датотека и директоријума;

упознавање ученика са подешавањем околине за рад на српском језику;

упознавање ученика са инсталацијом додатних уређаја и програма;

упознавање ученика са радом у програму за обраду текста;

упознавање ученика са основним програмима за рад у мултимедији;

оспособљавање ученика за самостално коришћење рачунарских програма.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

ОПЕРАТИВНИ СИСТЕМ (14)

Увод у предмет. Графичко радно окружење оперативног система. Покретање програма. Рад у програму за управљање датотекама и директоријумима. Подешавање радног окружења. Инсталација програма. Инсталација додатних уређаја. Рад са тастатуром и мишем.

РАД СА ТЕКСТОМ (14)

Изглед основног прозора. Унос и кориговање текста. Рад са документима. Формат странице, подешавање маргина. Форматирање знакова. Форматирање пасуса. Штапање. Рад са сликама. Цртање у програму за обраду текста.

УВОД У МУЛТИМЕДИЈУ (8)

Увод у мултимедију. Програми за рад са мултимедијом. Примена мултимедије у настави. Коришћење CD-а и DVD-а са аудио и видео садржајима (књиге, енциклопедије, атласи).

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

При реализацији тематске целине "Оперативни систем" треба упознати ученике са оперативним системом *Windows* или *Linux*. Потребно је на самом почетку упознати ученике са графичким радним окружењем, са посебним нагласком на радну површину - Desktop и његове делове (Taskbar, иконице, позадинска слика). Објаснити ученицима шта је Shortcut и употребу десног и левог клика мишем.

Објаснити ученицима рад са објектима у *My Computer*-у. У оквиру ове наставне јединице упознати их са организацијом дискова, датотека и директоријума. Објаснити преносне и фиксне меморијске медијуме: дискете, CD и DVD, Flash меморије као и хард дискове. Пошто су ученици савладали овај део програма треба их упознати са програмом за управљање датотекама и директоријумима, *Windows Explorer*. Ученицима указати на сличности са иконом *My Computer*, објаснити им рад са објектима и функцију десног тастера миша у овом програму, а посебан акценат ставити на *Clipboard* (на копирање и премештање објеката). Сваки ученик треба да научи да копира односно премести објекат са диска на преносни меморијски медијум (дискету, flash меморију, CD и друго) и обрнуто. Након што су ученици савладали основе, објаснити им и остале појмове у *Explorer*-у, манипулацију групама објеката (помоћу тастера Shift или Ctrl) и акценат ставити на проналажење фајлова односно на наредбу Find. Након што су савладали *Explorer*, ученицима омогућити да вежбају један час те да самостално праве директоријуме и да проналазе одређене врсте датотека коришћењем цокер знакова * и ? (на пример слике, *.jpg), као и на основу датума измене или величине фајла.

Објашњавање *Control Panel*-а почети са подешавањем изгледа радне површине и тастатуре. Сваки ученик треба да научи да промени позадинску слику и да подеси српску ћириличну и латиничну тастатуру. Остала подешавања, као што су датум и време, подешавање миша, мултимедијалних уређаја, звука и постављање password-а показати ученицима без детаљније обраде ових опција. Објаснити им шта су то *фонтови*. Ученицима омогућити један час да понове стечена знања кроз вежбу. Ученицима треба показати како се инсталира програм, а такође и како се уклања непотребан програм опцијом *Add/Remove programs*. Један час допустити ученицима да вежбају инсталирање програма, а уклањање програма им допустити само уз надзор наставника. Објаснити групе програма (*Accessories*, *Communication*, *Fax*, *Multimedia*) и како се њима манипулише.

Инсталацију нових додатних уређаја ученицима објаснити на практичном примеру. Објаснити им појам *plug&play* (прикључи и почни да користиш) као и ток инсталације. На посебном часу за вежбање сваки ученик треба да инсталира програм са CD-а, да га покрене и на крају да га под надзором наставника уклони са рачунара.

Објаснити појам рачунарског вируса и злонамерног програма. Објаснити опасности од рачунарских вируса и злонамерних програма и како се од њих треба штитити. Објаснити појам легалног и пиратског софтвера.

При реализацији тематске целине "Рад са текстом" показати ученицима на које се начине може покренути програм за обраду текста (иконица, *Start/Programs*, *Start/Run*). Посебну пажњу обратити на радни простор као и на главни мени и траку са алатима. Сваки ученик треба да научи како се постављају и уклањају *toolbar*-ови. Показати ученицима како се креира нови документ, односно како се отвара већ постојећи. Објаснити како се снима документ и нарочито нагласити разлику између команди *Save* и *Save As*. Пошто су обрађене основне команде *File* менија објаснити ученицима како се одређује изглед и величина стране, као и маргине (дијалог *Page Setup*).

Пошто су се упознали са основним операцијама у програму за обраду текста, ученицима детаљно објаснити функције тастера са тастатуре, нарочито оних који су неопходни за рад у програму за обраду текста (*Del*, *Backspace*, *Insert...*), као и појам курсора. Показати како се селекује текст а након тога ученици сами треба да примене опције *Clipboard*-а које су научили у претходној теми (*Cut*, *Copy*, *Paste*).

Појам *форматирања* објаснити на примеру знака, објашњавајући ученицима дијалог *Font*. Кроз практичан рад ученици треба да савладају технику промене изгледа карактера (промена величине, боје, врсте фонта).

Код форматирања пасуса објаснити функцију тастера *Enter* и дијалог *Paragraph*, односно како се врши поравнавање текста, увлачење редова и дефинисање прореда. У оквиру ове јединице показати ученицима и дијалог *Bullets and Numbering*. Ученицима обезбедити довољно времена да утврде стечено знање кроз практичну израду задатака.

У наставној јединици *штампање* објаснити укратко ученицима како се инсталира штампач и посебно се осврнути на дијалоге *Print* и *Print Preview* са својим командама.

Ученицима треба објаснити на који начин се ради са сликама у текстпроцесору коришћењем менија *Insert*. Такође демонстрирати употребу *Word Art*-а. Након тога наставити са графиком у програму за обраду текста и то са toolbar-ом *Drawing*. У овој наставној јединици показати ученицима како се цртају објекти, готове објекте (*Autoshapes*) као и текст боксове и објаснити им како се врши промена боје фонта, линија и површине.

При реализацији тематске целине "**Увод у мултимедију**" ученике упознати са појмом мултимедија. Оспособити ученике да користе неке најчешће употребљаване апликације за рад са мултимедијом (нпр. Media Player, Real Player, Micro DVD ...). Дати им основне информације о преносу, обради и репродукцији слике и звука на рачунару. Демонстрирати и практично реализовати употребу едукативних CD-а и DVD-а (електронске књиге, енциклопедије, атласи...).

МАТЕРЊИ ЈЕЗИК СА ЕЛЕМЕНТИМА НАЦИОНАЛНЕ КУЛТУРЕ

БОШЊАЧКИ ЈЕЗИК

BOSANSKI JEZIK

Cilj

Cilj nastave **Bošnjačkog/bosanskog jezika sa elementima nacionalne kulture** jeste sticanje znanja o osobenostima bošnjačkog/bosanskog jezika, književnosti i kulture Bošnjaka, kao i razvijanje svijesti o sopstvenom nacionalnom identitetu.

Kod učenika treba probuditi interesovanje da upoznaju, prihvate i afirmišu osobenosti svoje kulture, običaja i načina života, kao i da uočavaju i upoređuju sličnosti i razlike u odnosu na narode sa kojima žive - na nivou jezika, religije, običaja i kulture.

PETI RAZRED

Operativni zadaci

ovladavanje bošnjačkim/bosanskim standardnim jezikom u usmenom i pismenom izražavanju;

njegovanje i bogaćenje jezičkog i stilskog izraza;

upoznavanje leksike svojstvene usmenom izražavanju sandžačkih Bošnjaka;

upoznavanje, njegovanje i afirmisanje kulture Bošnjaka;

upoznavanje učenika sa narodnim stvaralaštvom Bošnjaka (epske pjesme-krajišnice, balade, sevdalinke, hićaje);

sticanja znanja iz historije Bošnjaka.

uočavanje uticaja kulture drugih naroda na kulturu Bošnjaka;

njegovanje osjećaja za različite vrijednosti u sopstvenoj i u drugim kulturama i isticanje važnosti interkulturalnog dijaloga.

SADRŽAJI PROGRAMA